

Департамент освіти Вінницької міської ради
Комунальний заклад «Дошкільний навчальний заклад № 26 ВМР»

Кросворкінг для вихователів
на тему:
«Використання ТРВЗ
у роботі з дітьми дошкільного віку»

Підготувала
вихователь групи № 9
Залєвська А. О.

Дошкільний період — найбільш оптимальний для розвитку пізнавальної сфери дитини. Тому формування в дошкільнят активно-пізнавального ставлення до навколишньої дійсності і здатності довільно регулювати власну пізнавальну діяльність набуває вирішального значення. У дошкільному віці дуже важливими є організація дитячого досвіду, його узагальнення та фіксація у вигляді еталонів, символів, умовних позначень, моделей тощо.

Одним із ефективних та цікавих методів ТРВЗ (теорії розв'язання винахідницьких завдань) — є метод символічної синектики, тобто відображення реального світу різними символами і знаками. Людство створило велику кількість символів, і складність полягає не в тому, щоб засвоїти правила їх уживання, а в тому, щоб розуміти і запам'ятати, що саме вони означають. Цей метод сприяє розвитку в дошкільнят багатії уяви, здатності до перетворень, уміння знайти приховані залежності та зв'язки, допомагає мислити нестандартними образами. Адже основою розвитку розумових здібностей є оволодіння дитиною діями заміщення і наочного моделювання. Як відомо, жодна діяльність людини не відбувається без використання знаково-символічних засобів. Наприклад, візьмемо побутову і практичну діяльність, де використовується широкий спектр знаково-символічних засобів: умовні позначення, піктограми, дорожні знаки тощо. Соціальні форми (використання символів) є індивідуальними формами розвитку дитини і відіграють головну роль у формуванні понять.

Уміння оперувати символами — це головна особливість людини. Розвиток пізнавальної діяльності проходить три сходинки: дійову, образну, символічну, що відображають світ по-своєму. Якщо в роботі з дітьми не використовувати спеціальних вправ, спрямованих на розвиток символічних уявлень безпосереднього досвіду, то вона до зрілого віку буде залежати від наочних і дійових способів уявлення світу.

Символічна діяльність розвивається на основі примітивної активності. Таким чином, людині від народження притаманна здатність до символізації, а отже, ознайомлення зі знаково-символічними засобами має відповідати віку і

враховувати особливості знакових засобів. У психології стверджується, що символічна функція не проявляється, а формується в різних видах діяльності.

Отже, використання символічної синектики:

1. Допомагає не лише збагатити словниковий запас дошкільнят, але й сприяє розвитку пізнавальної активності та образного мислення.
2. Сприяє формуванню мовленнєвої компетенції дитини.
3. Допомагає дітям подолати сором'язливість та невпевненість. Вони навчаються відстоювати власну точку зору, самостійно приймати рішення. А це, погодьтеся, надзвичайно важлива й корисна якість для подальшої діяльності дитини у будь-якій сфері життя.

Напрями роботи з формування пізнавальної активності дітей засобами символічної синектики

Порівняння предметів

Мета: учити дітей порівнювати предмети за схемами, знаходити відмінні і подібні ознаки в порівнюваних предметах, розширити словник словами «подібні» — «не подібні», «однакові» — «різні», узагальнити знання про те, що порівнювати предмети — означає знайти подібність і відмінність між ними, формувати пізнавальну активність.

Алгоритм роботи:

1. Первинне ознайомлення з предметом і його назвою.
2. Дослідження властивостей предмета:
 - колір,
 - відтінки;
 - форма;
 - розмір;
 - властивості поверхні;
 - назва деталей предмета.
3. Найпростіша класифікація предметів.

Спочатку вчити дітей порівнювати предмети, що відрізняються лише якоюсь однією ознакою (наприклад, м'ячі або башточки однакового розміру, але різні за кольором). Потім діти порівнюють предмети однієї тематичної групи (овочі,

фрукти). Після цього слід перейти до порівняння предметів різних тематичних груп.

Отже, під час порівняння предметів дошкільники вчаться знаходити головні, суттєві ознаки, відрізняти їх від другорядних, несуттєвих.

Описування предметів

Мета: учити дітей складати описову розповідь за картинками- символами, збагатити словник словами, що означають назву овочів, їх якості і властивості, учити добирати синоніми, відгадувати загадки.

Алгоритм роботи (на прикладі теми «Помідор»):

1. Відгадування загадок про овочі.
2. Сюрпризний момент, де герой приносить посилку.
3. Розглядання дітьми опорних схем.
4. Опис вихователем моркви, яка міститься в посилці, за символами.
5. Пропозиція вихователя описати помідор, використовуючи картинки- символи:
 - колір;
 - форма;
 - величина;
 - смак;
 - місце вирощування;
 - вживання в їжу.
6. Опис помідора дітьми.
7. Заучування загадки про помідор.

Використання схем при складанні описових розповідей допоможе дітям засвоїти порівняння предметів не в загальній формі — чим подібні або чим відрізняються предмети, а диференціювати, порівнюючи предмети за формою, величиною тощо.

Такі вправи сприяють розвитку зорового та слухового сприйняття, уваги до поняттєвого аспекту мовлення і готують дітей до самостійного описування предметів, активізують діяльність мислення дітей.

Складання речень

Мета: вправляти дітей у складанні речень за схемами, узгоджувати прикметники з іменниками в роді, числі й відмінку.

Алгоритм роботи:

1. Розгляд ілюстрації.
2. Бесіда за її змістом.
3. Складання 2 — 3 речень за ілюстрацією.
4. Пропозиція скласти речення за схемами.
5. Розгляд дітьми опорних схем, пояснення вихователем незрозумілих символів.
6. Наведення вихователем зразка складання речення.
7. Складання речень дітьми.
8. Дидактична гра «Виправ помилку».

Заучування віршів

Мета: учити запам'ятовувати римований текст за допомогою символів, розвивати інтонаційну виразність мовлення, пробуджувати інтерес до світу природи.

Алгоритм роботи (на прикладі вірша М. Рильського «Віє вітер з-під воріт»):

1. Читання вірша для створення емоційної атмосфери відповідно до теми твору і активізації в уяві дітей образів вітру, воріт, kota, сонця.
2. Розглядання дітьми опорних схем до вірша, виставлених на магнітній дошці. Запитання відповідно до змісту схем.
3. Читання вірша вдруге і пропозиція малятам слідкувати за послідовністю схем.
4. Пояснення дітям семантики слів: «чеше», «шовкові», «муркоче».
5. Пропозиція дошкільнятам відтворити рядки вірша за опорним матеріалом.
6. Читання вірша з паузами, пропозиція дітям по черзі підказувати пропущені слова, подяка за допомогу.
7. Читання вірша самостійно (за бажанням).

Після цього слід звернути увагу дітей на помилки, яких вони припустилися, проаналізувати їх. Якщо рівень засвоєння матеріалу в дітей різний, то доцільно організувати індивідуальні заняття.

Відгадування загадок

Мета: учити дітей розуміти значення символів і за допомогою них розгадувати загадки.

Алгоритм роботи:

1. Загадування загадки, повторення її кілька разів, щоб дитина краще запам'ятала і повніше виділила ознаки.
2. Аналіз загадки з привертанням уваги дитини до ознак і встановленням зв'язку між ними за допомогою навідних запитань.
3. Складання схеми загадки.
4. Аналіз схеми до загадки.
5. Повторення загадки.
6. Пропозиція її відгадати.

Звичайно, такий вид роботи під силу не всім дітям, адже треба не тільки з'ясувати ознаки предметів і встановлювати зв'язок між ними, а ще й зрозуміти значення символів, що розкривають зміст загадки.

Дидактичні ігри

Мета: учити дітей розуміти символи, вдосконалювати уявлення про способи класифікації предметів за типовими ознаками.

Алгоритм роботи:

1. Створення емоційної атмосфери.
2. Висунення дидактичного завдання.
3. Формулювання ігрового задуму.
4. Розглядання карток-символів.
5. Формулювання правила гри.
6. Розподіл виконавських дій.
7. Проведення ігрових дій.
8. Оголошення результату.

Виховне значення дидактичних ігор полягає в тому, що вони сприяють розвитку в дітей активності, віри у свої сили. Цей напрям роботи буде ефективним, якщо його застосовувати систематично і послідовно.

Складання казок

Мета: учити дітей колективно складати нову казку за допомогою знаків-символів, розповідати створену в такий спосіб казкову оповідку, використовуючи речення різних граматичних конструкцій, виразну інтонацію.

Алгоритм роботи:

1. Створення емоційної атмосфери.
2. Пропозиція вихователя придумати казку.
3. Висловлювання дітьми своїх думок.
4. Зразок початку казкової розповіді, поданий вихователем.
5. Продовження казки дітьми.
6. Запис казки за допомогою символів.
7. Розповідання казки вихователем за символами.
8. Розповідання казки дітьми за символами.

Якщо виникають труднощі в придумуванні окремих умовних позначень змісту казки, можна поступово замінити їх буквеними позначеннями. Спочатку проводиться індивідуальне заняття з дітьми, які потребують уточнення, систематизації знань за окремими темами, а потім індивідуально-групове, закінчується робота зі схемами-моделями на фронтальному занятті під час узагальнення знань із лексико-граматичної теми.

Тепер з'ясуємо доцільність використання карток-символів під час формування пізнавальної активності дошкільників:

- символи дозволяють дитині зберігати в пам'яті набагато більшу кількість інформації;
- запропоновані в картках функції є узагальненими поняттями, які дозволяють дитині абстрагуватися. За таких умов у малюка розвивається логічне мислення;

- символи стимулюють розвиток уваги, сприймання, фантазії, уяви, активізують зв'язне мовлення;
- картки допомагають здійснювати синхронний розвиток дітей;
- під час роботи з картками-символами малюк вже не є пасивним спостерігачем або слухачем, він є центром творчої діяльності.

Отже, використання символічної синектики:

1. Допомагає не лише збагатити словниковий запас дошкільнят, але й сприяє розвитку пізнавальної активності та образного мислення.
2. Сприяє формуванню мовленнєвої компетенції дитини.
3. Допомагає дітям подолати сором'язливість та невпевненість. Вони навчаються відстоювати власну точку зору, самостійно приймати рішення. А це, погодьтеся, надзвичайно цінна й корисна якість для подальшої діяльності дитини у будь-якій сфері життя.